

staltede ledelser, der blev siddende på det organisatorisk apparat, til afstemningerne var overstået, hvilket også er den egentlige årsag til, at denne bog primært har beskæftiget sig med det, som skete på centralt hold i organisationernes top« (s. 177).

Det er forskningsmæssigt dygtigt set, at dette arkivmateriale suppleret med interviews var værdifuldt og burde udnyttes, medens tid var. De kildekritiske problemer forbundet hermed er ikke overset, og i øvrigt er bogen forsynet med et righoldigt noteapparat. Bogens rigdom på detaljeret information rummer også mange »lækkerbiskner« så som A. P. Møllers motivering for at støtte EF-modstanden i 1961-62.

Forfatteren fortjener en særlig ros, fordi han har taget sig tid til at bearbejde sin specialeopgave som statskundskabsstuderende om samme emne. Alt for ofte skrives specialer om spændende emner, der aldrig når uden for institutbibliotekernes reoler. Martens bog er undtagelsen, der bekræfter reglen, og den demonstrerer tillige, at et revideret og omarbejdet speciale har gode chancer for at ende som en særdeles solid, veldokumenteret og veldisponeret bog for et forhåbentlig bredere publikum. Måtte eksemplet inspirere til efterfølgelse.

Carsten Lehmann Sørensen

Tradition, Opbrud og Formidling. Diskussion om historisk metode og teori på Historisk institut 1973-78. Red. af Niels Christensen, Jens Christian Manniche, Uffe Østergård. Særtryk 1 af Den Jyske Historiker (1978). 344 s.

Med »Tradition, Opbrud og Formidling« har man fået en blandet, men god landhandel, der i sin spændvidde og uprætentiøse fremstillingsform virker

forfriskende, så ikke blot universitets-historikere og studerende, men forhåbentlig mange andre vil få lyst til at stifte bekendtskab med denne bog. Den vækker til opmærksomhed, debat, irritation, samstemmighed og opnår til fulde »at så tvivl i sindet hos tilhængere af såvel den ene som den anden arbejdsplan«.

De fleste af artiklerne i antologien har været optrykt i enten Den Jyske Historiker, Historisk Tidsskrift eller Noter om Historie og Undervisning, men det er godt at have dem samlet – det giver større perspektiv – og i tilgift er visse af bidragene blevet suppleret med kommentarer, der vidner om, at de skarpe ofte polemiske diskussionsfremstød fra begyndelsen af 70'erne nu er blødt noget op blandt andet under indtryk af vanskelighederne med at løse teori-empiri problemet, hvortil hører den kendsgerning, at de oprindelige teoretisk-filosofiske intentioner ikke er blevet omsat til praksis på en bare nogenlunde acceptabel måde.

Bidragene er ordnet i tre temagrupper: teori- og metodeovervejelser, historiografi og didaktik. Defineres didaktik med Uffe Østergård som selve »forbindelsen mellem indhøstningen af historiske resultater og den »historiske bevidsthed« i samfundet«, så forekommer afsnittet noget snævert og en smule letkøbt. Rigtignok peger både Anders Bøgh og Niels Christensen på historieløsheden og det fantasiløse i historieundervisningen og opstiller som redningsplanke »den lange linies«, »syntesens« funktion samt for N. C.'s vedkommende »livssammenhænge«. Set på baggrund af historieundervisningen og værkproduktionen på vore universiteter, er det imidlertid vanskeligt at se, hvorfra inspirationen og den faglige kunnen skal komme; hverken folkeskole-, gymnasie- eller de fleste

universitetslærere er i dag tilstrækkelig faglig og det vil i høj grad sige tværfaglig udrustet til at tackle de mange og vanskelige teori-, metode- og operationaliseringsproblemer, der knytter sig til denne meget vigtige side af historie- og samfundsforskningen. For når der endelig tages hul på disse temaer, ender det som regel i nogle luftige erkendelsesfilosofiske betragtninger på sikker afstand af en virkelig historie- og samfundsvidenskabelig analyse, herunder en afvejning af den historiske materialisme over for andre teorier på flere niveauer (metateorier og middle-rang teorier) og med inddragelse af fag som politologi, sociologi, økonomi og etnologi/antropologi.

Didaktik-afsnittet går også uden om den lokalhistoriske institution, skønt den indbefatter nok så mange tusinde mennesker og deres »historiske bevidsthed«. Ej heller berøres de mange nye lokalhistoriske eller bedre miljøhistoriske aktiviteter, der for øjeblikket skyder op overalt i Norden, så alt i alt er der grænser for de århusianske historikers udsyn og folkelighed på trods af al snak om en materialistisk engageret historieskrivning.

Jens Chr. Manniche tager sig næsten ene mand af hele det historiografiske afsnit og på en yderst relevant facon. Traditionerne i dansk historieforskning lægges frem på en måde, der sætter fagets »videnskabelighed« ind i en bred samfundsmæssig sammenhæng med reference til begreber som historie- og udviklingsopfattelse, livssyn, politisk anskuelse, videnskabssyn o.l., ligesom der lægges vægt på at forklare ikke blot hvad, men fremfor alt hvorfor historikerne skrev, som de gjorde.

Det er brudfladerne, der præger artiklerne. Ikke uden grund lykkes det derfor Manniche at gøre rede for især den første og anden generation af radikale historikere (Kr. Erslev, J. A. Fridericia samt P. Munch og E. Arup) og ikke mindst de tilgrundliggende (parti)politiske forudsætninger for deres nytænkning og gennemslagskraft.

Det tredje hovedafsnit angående fagets teori og metode er det mest omfangsrige, og når det drejer sig om historiesyn tillige det mest varierende også i kvalitet. Jeg skal nok være mig for frivilligt, på denne begrænsede plads, at vove mig ned i denne heksekedel af ideer, trosretninger, filosofiske og erkendelsesteoretiske tanker/discipliner, men blot påpege, at der her er meget at hente. Dog kunne jeg ønske mig, at al den velmenende diskussion om samfundsudvikling, teori-krav, positivisme, samfundstotalitet, materialisme, syntese m.v. (her undtaget J. P. Noacks godt skårne afsnit) blev fulgt op af eller sat ind i en realhistorisk sammenhæng med kendskab til og anvendelse af et samfundsvidenskabeligt begrebs- og teoriapparat.

Der er vist ikke tvivl om, at der for nuværende er grøde i det internationale historikermiljø, som peger i retning af om ikke en overgang fra et paradigme til et andet så en overgang fra et (fast) paradigme til flere konkurrerende paradigmer. Men hvorvidt disse strømninger i fremtiden vil få nogen-
dybere indvirkning på det ret så snævre danske forskningsmiljø, giver »Tradition, Opbrud og Formidling« ikke svar på.

Flemming Mikkelsen